SALA STAMPA DELLA SANTA SEDE
BOLLETTINO
HOLY SEE PRESS OFFICE BUREAU DE PRESSE DU SAINT-SIÈGE PRESSEAMT DES HEILIGEN STUHLS
OFICINA DE PRENSA DE LA SANTA SEDE SALA DE IMPRENSA DA SANTA SÉ
BIURO PRASOWE STOLICY APOSTOLSKIEJ دار الصحافة التابعة للكرسي الرسولي

N. 0502

Lunedì 13.10.2003

Sommario:

♦ LE UDIENZE
♦ MESSAGGIO DEL SANTO PADRE AI PARTECIPANTI AL PRIMO CONGRESSO DEI CATTOLICI LAICI DELL'EUROPA DELL'EST (KYIV, UCRAINA, 8-12 OTTOBRE 2003)
♦ MESSAGGIO DEL SANTO PADRE AI PARTECIPANTI ALLA MARCIA PER LA PACE PERUGIA-ASSISI
♦ RINUNCE E NOMINE
♦ AVVISO DI CONFERENZA STAMPA

♦ LE UDIENZE

LE UDIENZE

Il Santo Padre ha ricevuto questa mattina in Udienza:

S.E. il Sig. Jorge Batlle Ibáñez, Presidente della Repubblica dell'Uruguay, e Seguito;

S.E. Mons. Giuseppe Bertello, Arcivescovo tit. di Urbisaglia, Nunzio Apostolico in Messico;

S.E. Mons. Christophe Pierre, Arcivescovo tit. di Gunela, Nunzio Apostolico in Uganda.

[01574-01.01]

MESSAGGIO DEL SANTO PADRE AI PARTECIPANTI AL PRIMO CONGRESSO DEI CATTOLICI LAICI DELL'EUROPA DELL'EST (KYIV, UCRAINA, 8-12 OTTOBRE 2003)

Pubblichiamo di seguito il Messaggio che il Santo Padre Giovanni Paolo II ha inviato ai partecipanti al primo Congresso dei Cattolici Laici dell'Europa dell'Est, organizzato dal Pontificio Consiglio per i Laici, che si è tenuto a Kyiv, in Ucraina, dall'8 al 12 ottobre 2003:

• MESSAGGIO DEL SANTO PADRE IN LINGUA ORIGINALE• TRADUZIONE IN LINGUA INGLESE• TRADUZIONE IN LINGUA ITALIANA• MESSAGGIO DEL SANTO PADRE IN LINGUA ORIGINALE

1. З привітанням миру звертаюсь до всіх вас, Достойні Кардинали, шановні Брати Єпископи, дорогі священики, монахи, монахині та вірні миряни, що не без труднощів з різних країн з'їхались до Києва, щоб взяти участь в Конгресі світських католиків Східної Європи. Ви прибули на цю зустріч, оживлені тією самою надією, яка підтримує ваші Церкви. Церкви мучені й героїчні, що серед цих страждань, а нерідко й пролиття крові, витривали в єдності з Христом, єдиним Господом, у вірності Вселенській Церкві, в утвердженні цінностей свободи.

З вдячністю вітаю Достойних Кардиналів Любомира Гузара і Мар'яна Яворського, без чиєї цінної підтримки не було б можливим провести цей Конгрес. Церкві в Україні, яку Господь дозволив мені відвідати у червні два роки тому і про яку я ношу в серці яскравий спогад, висловлюю вдячність за те, що так гостинно прийняла таку знаменну подію.

Вітаю Достойного Кардинала Джеймса Френсіса Стаффорда за цей заохочуючий почин Папської Ради у справах Мирян, що став для мене причиною великого задоволення.

2. Важка спадщина тоталітарних атеїстичних режимів, які залишили за собою спустошення й глибокі рани, завдані сумлінню, і далі утруднює країнам Східної Європи процес релігійного, морального і громадянського відновлення; зміцнення відновленої незалежності, свободи, демократії; оздоровлення економіки. На цій важкій дорозі, яку треба буде подолати вашим народам для того, щоб наново освоїти власну історію і культурну гідність, вам, християнам мирянам, належить особливо важлива роль, у якій ви незамінні. До вас, що були нескореними свідками віри в часи випробовувань і переслідувань, в часи відвойованої релігійної свободи, Господь звертається з проханням приготувати рунт для енергійного відродження Церкви у ваших країнах. Після довгих десятиріч болісного розколу, що викликав немов би асфіксію християнських спільнот Сходу, Європа знову починає дихати своїми обидвома легенями, наново відкриваючи великі можливості для поширення Євангелія.

3. Стара Європа, від Заходу до Сходу, шукає свою нову ідентичність. У цьому процесі вона не може забути про те, якими були її коріння. Європа повинна пригадати собі, що життєвою лімфою, з якої вона протягом двох тисячоліть черпала найшляхетніші натхнення духа, було християнство. Як я написав в Апостольському повчанні «*Церква в Європі*» «*Ecclesia in Europa*», сьогодні «європейська культура робить враження 'мовчазного відступництва' зі сторони ситої людини, яка живе так, немов би Бог не існував" (ч. 9). І, все ж таки, не бракує підбадьорливих знаків "нової християнської весни" (Енц. «*Місія Відкупителя*», 86: Lett. en. *Redemptoris missio*, 86), які вимальовуються також і на горизонті ваших Церков. Їхній повний розквіт, однак, буде залежати від невідхильного вкладу вірних мирян, покликаних вчиняти Христову Церкву присутньою у світі, звіщаючи та подаючи Євангеліє надії (пор. Апостольське повчання «*Церква в Європі*», 41 cfr Esort. ap. *Ecclesia in Europa*, 41). Тема вашого Конгресу: «Бути свідками Христа сьогодні», добре виражає значення цієї місії, якої ніхто з охрещених не може перекладати на інших або від неї ухилятися. Вам, зібраним у прекрасному місті Києві, який бачив хрещення давньої Русі, довірено відповідальність передати майбутнім поколінням спадщину християнської віри. Це буде можливо здійснити тією мірою, якою кожний і кожна з вас зуміє зміцнити усвідомлення особистого хрещення. Свята Тайна Хрещення вчиняє нас Божими дітьми, покликаними до святості; членами Церкви — містичного Христового Тіла — співвідповідальними за будування християнських спільнот; учасниками посланництва Церкви у звіщенні людям Доброї Новини спасіння. Поновне відкриття гідності вірних мирян, отриманої у хрещенні та їхньої відповідальності за посланництво Церкви — це один з плодів Другого Ватиканського собору. Тому нагадую вам, зібраним у Києві, слова, звернені до вірних, які в 2000 році прибули до Риму на

святкування Ювілею апостоляту мирян: «Треба повернутися до Собору. Треба знову взяти до рук документи Другого Ватиканського собору, щоб наново відкрити велике багатство доктринальних та душпастирських спонук. Зокрема необхідно взяти в руки ці документи вам, мирянам, яким Собор відкрив надзвичайні перспективи співучасті та завдань у місії Церкви (*Проповідь з нагоди Ювілею апостоляту мирян*: 26 листопада 2000 року). Разом із Собором у Церкві надійшов час мирян! Ваше покликання і місія принесе плід при умові, якщо у своїй діяльності ви зумієте завжди наново повертатися до Христа, наново починати від Христа, постійно вдивляючись у Христове обличчя. «Ви — сіль землі... Ви — світло світу» (*Мт 5,13-14*): ці слова Господь звертає до кожного з вас. Вчиніть так, щоб Його світло засяяло у вашому особистому житті, у ваших сім'ях, на місцях праці, у сфері освіти, культури, політики, у всіх ділянках, які сприяють зміцненню миру і будуванню суспільного ладу, що більше відповідає людині та шанує її невід'ємну гідність.

4. Для мирян це пора надії і завзяття! Церква потребує вас і знає, що може довірити вам цю велику відповідальність. Тому складаю подяку вашим Єпископам, священикам, монахам і монахиням за їхні старання у формуванні зрілих та вкорінених у вірі християн. Висловлюючи мою вдячність, заохочую вас продовжувати цю справу, ставлячи за мету цілісну катехезу, що охоплює різні вікові категорії та різні обставини й умови життя, вкладаючи енергію і засоби особливо у справу загальнолюдського і християнського формування молодих поколінь, надії Церкви і майбутнього народів. Цінну допомогу в такому значенні можуть надати асоціації, церковні рухи, нові спільноти, з досвіду яких народились плідні педагогічні напрями й оновлене апостольське піднесення.

Дорогі миряни, не впадайте у зневіру перед викликами нашого часу! Черпайте підтримку з прикладу та за посередництвом мучеників, чиє свідчення стало «найвищим воплоченням Євангелія надії» (Ап. Напоумлення *Церква в Європі*, 13; «*Ecclesia in Europa*»). Вчиняйте ваші сім'ї справжніми домашніми Церквами, а ваші парафії справжніми школами молитви і християнського життя. Ви, що завоювали свободу ціною великих страждань, не допустіть до того, щоб вона колись була знецінена погонею за фальшивими ідеалами, що походять від корисливості, індивідуалістичного гедонізму, від нестримного споживацтва, які характеризують велику частину сучасної культури. Бережіть ваші багаті християнські традиції, чиніть опір підступним спокусам усунення Бога із свого життя чи обмеження віри до окремих і поверхових жестів чи подій. Ви – «нові» чоловіки і жінки. Нехай же ваш погляд, скерований на дійсність, буде, отже, поглядом, просвіченим вірою і вченням Церкви.

5. Нехай же ваші Церкви візьмуть до належної уваги необхідність сприяти «духовності сопричастя, [щоб воно] стало виховним принципом у всіх тих місцях, де формується людина і християнин». (Ап. Послання «*З настанням нового тисячоліття*», "*Novo Millennio ineunte*,"43). Тобто, в єпархіях, у парафіях, у сім'ях та в суспільстві. Ця духовність в особливий спосіб спонукує до оновлення екуменічних зобов'язань. Сформовані належним чином і завжди шануючи свободу, у братній любові, в діалозі й у співпраці вірні миряни можуть відкривати шляхи до християнської єдності, що означає «прямувати разом до Христа». Також і тут я хотів би знову звернути вашу увагу на приклад мучеників, свідчення яких стало спільною спадщиною різних християнських Церков і є переконливішим від причин поділу (пор. Ап. послання «*З наближенням нового тисячоліття*», "*Novo Millennio adveniente*",37). Також і ви покликані свідчити Христа разом з усіма братами-християнами в усіх місцях, де вам доводиться жити та в усіх справах, в яких ви співпрацюєте. Любов Христа зціляє рани, скасовує упередження, готує шляхи єдності. Моліться безупинно, аби те, що здається неможливим для людської логіки, Бог вчинив можливим своєю могутньою допомогою, тобто, довести до сповнення доручення Свого Сина: «*Щоб усі були одно*» «*Ut unum sint*», (Йо 17,21).

6. У моєму служінні Наступника святого Апостола Петра, служінні паломника у світі, Бог дав мені можливість відвідати деякі ваші країни. Я ношу в серці той надзвичайний досвід щирого прийняття і сердечної гостинності, віри й відданості. Тільки Боже Провидіння знає, чи зможу далі продовжувити моє пастирське паломництво вашими благословенними землями. Сьогодні в свої обійми включаю разом з вами всі народи, країни та християнські спільноти, до яких ви належите. Усіх довіряю Пречистій Діві Марії, Матері Церкви, Заступниці християн. До Неї звертаємось з особливою набожністю у цей рік, присвячений Вервиці. Нехай же Пречиста Діва вставляється у Свого Сина, щоб Його благодать живила і підтримувала відродження ваших Церков і ваших країн. Бажаючи Конгресу світських католиків Східної Європи щедрих

плодів в оновленому зобов'язанні заради Христа, всім вам, що берете в ньому участь, від усього серця шлю моє особливе благословення, яке радо поширюю на всіх ваших близьких і на всіх тих, кого ви зустрінете на свєму шляху Христових учнів.

[01580-AA.03] [Testo originale: Ucraino]

● TRADUZIONE IN LINGUA INGLESE

1. I extend my greetings of peace to all of you – Cardinals, Venerable Brother Bishops, beloved priests, men and women religious, and lay faithful – who have gathered in Kyiv from different Countries, and not without sacrifice, in order to take part in the Congress of Catholic Laity of Eastern Europe. You have come to this meeting inspired by the same hope that sustains your Churches: Churches of heroes and martyrs, which amidst tribulations, and often to the point of shedding blood, have persevered in faithfulness to Christ the one Lord, in fidelity to the Catholic Church, in affirming the values of truth.

A special word of greeting and thanks goes to Cardinals Lubomyr Husar and Marian Jaworski, without whose precious support this Congress could not have taken place. My gratitude goes also to the Church in the Ukraine — which the Lord allowed me to visit two years ago during the month of June, and of which the memories remain vividly etched in my mind — for agreeing to host such a significant event. I congratulate Cardinal James Stafford for this exciting initiative of the Pontifical Council for the Laity, which is a cause of great satisfaction for me.

2. The harsh legacy of atheistic totalitarian regimes, which have left emptiness and deep scars on consciences, requires that the countries of Eastern Europe take up today the hard work of proceeding with religious, moral and civil reconstruction; of strengthening refound sovereignty, freedom and democracy; of mending the economy. On the difficult road that your Nations will have to set out upon in order to take renewed possession of their history and cultural dignity, you, the Christian lay faithful, have an irreplaceable role of fundamental importance. The Lord asks you who have been stalwart witnesses of faith in times of trial and persecution, and in the time that has now seen you regain religious freedom, to prepare the soil for a vigorous rebirth of the Church in your Countries. After long decades of painful separation, which has caused a kind of asphyxia among the Christian communities of the East, Europe can breathe once more with both its lungs, revealing great possibilities for the spread of the Gospel.

3. An old Europe, from West to East, is looking for a new identity. In this process, it must not forget its roots. Europe must remember that Christianity has been the lifeblood from which it has drawn the noblest inspirations of its spirit for two thousand years. As I wrote in my Post-Synodal Apostolic Exhortation *Ecclesia in Europa*: "European culture gives the impression of ‘silent apostasy’ on the part of people who have all that they need and live as if God does not exist" (No. 9). And yet there is no lack of encouraging signs of "a great springtime for Christianity" (*Redemptoris Missio*, 86), which can be seen also in the contexts of your Churches. The full blossoming of this springtime, however, will depend on the indispensable contribution of the lay faithful, who are called to make Christ’s Church present in the world by proclaiming and serving the Gospel of hope (cf. Post-Synodal Apostolic Exhortation *Ecclesia in Europe*, 41).

The theme of your Congress — "Being witnesses of Christ today" — expresses well the meaning of this mission, which none of the Baptized can delegate to others or avoid. To you, gathered in this marvellous city of Kyiv that witnessed the Baptism of the ancient Rus’, is entrusted the responsibility of passing on to future generations the heritage of Christian faith. This will be possible to the extent that each of you is able to strengthen the awareness of your own Baptism. The sacrament of Baptism makes us children of God called to holiness, members of the Church — the Mystical Body of Christ — with a shared responsibility for building up the Christian community, participants in the Church’s mission of announcing to men and women the Good News of salvation.

The rediscovery of the baptismal dignity of the laity and of their responsibility in the Church’s mission is one of the fruits of the Second Vatican Council. For this reason, to you who are gathered in Kyiv I repeat the words that I spoke to the faithful who had assembled in Rome in the year 2000 to celebrate the Jubilee of the Apostolate of the Laity: "We must return to the Council. We must once again take the documents of the Second Vatican

Council in hand to rediscover the great wealth of its doctrinal and pastoral motives. In particular, you lay people must again take those documents in hand. To you the Council opened extraordinary perspectives of commitment and involvement in the Church's mission" (Homily at the Mass for the Jubilee of the Apostolate of the Laity, St. Peter's Square, 26 November 2000, 3). The Council has made this the hour of the laity in the Church!

Your vocation and mission will bear fruit provided that, in your actions, you are able always to make a return to Christ, to set out from Christ, to keep your gaze fixed firmly on Christ's face. "You are the salt of the earth . . . You are the light of the world" (Mt 5:13,14): the Lord speaks these words to each of you. Let his light shine in your personal lives, in your families, in your workplaces, in the world of education, culture and politics, in every sector where people work for peace and for the building of a social order that is of a more human dimension and that respects the inalienable dignity of men and women.

4. For the laity, this is a time of hope and courage! The Church needs you and knows that she can entrust great responsibilities to you. I therefore thank your Bishops, priests and religious for the commitment that they have demonstrated up to the present in the formation of mature Christians rooted in the faith. Expressing my gratitude to them, I urge them to continue this work, aiming at a systematic catechesis formulated for different age groups and for different situations and conditions of life. I encourage them especially to invest energy and means in the human and Christian formation of the younger generations, the hope of the Church and the future of mankind. A precious contribution in this regard can be made by associations, church movements and new communities, the experience of which has given birth to fruitful pedagogical paths and a renewed apostolic enthusiasm.

Dear lay faithful, do not be discouraged as you face the challenges of our day! Draw strength from the example and intercession of the martyrs, whose witness is the "supreme incarnation of the Gospel of hope" (*Ecclesia in Europa*, 13). Make your families true domestic Churches and your parishes true schools of prayer and Christian life. You have regained freedom at the price of great suffering; do not let it ever devolve into the pursuit of false ideals suggested by the utilitarianism, individualistic hedonism or unrestrained consumerism that characterize so much of modern culture. Preserve your rich Christian traditions, resisting the insidious temptation to exclude God from your lives or to reduce faith to gestures and sporadic, superficial occurrences. You are "new" men and women. May your eyes, firmly set on reality, be illuminated by faith and by the teaching of the Church.

5. There should be due consideration in your Churches for the need to promote "a spirituality of communion, making it the guiding principle of education wherever individuals and Christians are formed" (*Novo Millennio Ineunte*, 43). This should be the case in your Dioceses, parishes, families and societies. Such a spirituality calls us in a special way to a renewed ecumenical commitment. The lay faithful, with a proper formation and always in respect of freedom, in brotherly love, in dialogue and in cooperation, can open new paths to Christian unity, which is a "walking together towards Christ". Here too I would like to recall the example of the martyrs, whose witness has become the common heritage of the different Christian Churches and speaks louder than those things that bring division (cf. *Tertio Millennio Adveniente*, 37). You too are called to bear witness to Christ together with all our Christian brothers and sisters, wherever you may live and in whatever projects you may undertake in cooperation with them. The love of Christ heals wounds, overcomes prejudices, prepares the paths of unity. Pray unceasingly so that what seems impossible by the standards of human logic will be made possible by God, who offers his powerful assistance. Bing to fulfilment the commandment of his Son: "*Ut unum sint*" (Jn 17:21).

6. In my ministry as Successor of Peter, as a pilgrim in the world, God has allowed me to visit some of your Countries. Those extraordinary experiences of a joyful welcome and cordial hospitality, of faith and devotion are vividly etched in my mind. Providence alone knows whether I shall be able to continue my pastoral pilgrimages in your blessed lands. Today I embrace you and, together with you, all the peoples, Nations and Christian communities to which you belong. I entrust all of you to Mary, Mother of the Church and Help of Christians. We turn to her with special devotion in this year dedicated to the Rosary. May the Virgin intercede with her Son so that his grace will nourish and sustain the rebirth of your Churches and your Countries. Expressing the hope that the Congress of Catholic Laity of Eastern Europe will bear the abundant fruits of a renewed commitment to the cause of Christ, I cordially send my special blessing to all the participants and willingly extend it to your loved ones and to all whom you will meet on your path as disciples of Christ.

From the Vatican, 4 October 2003

IOANNES PAULUS II

[01580-02.02] [Original text: Ucraino]

● TRADUZIONE IN LINGUA ITALIANA

1. Il mio saluto di pace a tutti voi - Signori Cardinali, venerati Fratelli, Vescovi, cari sacerdoti, religiosi, religiose e fedeli laici - convenuti a Kyiv da diversi Paesi, e non senza sacrifici, per prendere parte al Congresso dei laici cattolici dell'Europa dell'Est. Siete venuti a questo appuntamento animati dalla stessa speranza che sostiene le vostre Chiese. Chiese martoriate ed eroiche, che in mezzo alle tribolazioni, e non di rado fino all'effusione del sangue, hanno perseverato nell'adesione a Cristo, unico Signore, nella fedeltà alla Chiesa cattolica, nell'affermazione del valore della libertà.

Un saluto e un ringraziamento particolari ai Signori Card. Lubomyr Husar e Marian Jaworski, senza il cui prezioso sostegno il Congresso non si sarebbe potuto realizzare. La mia gratitudine alla Chiesa in Ucraina - che il Signore mi ha dato di visitare nel mese di giugno di due anni fa e della quale porto nel cuore vivida memoria -, per aver voluto ospitare un evento tanto significativo. Le mie congratulazioni al Signor Card. James Francis Stafford per questa stimolante iniziativa del Pontificio Consiglio per i Laici, per me motivo di grande compiacimento.

2. La pesante eredità dei regimi totalitari atei, che hanno lasciato dietro di sé vuoto e ferite profonde inferte alle coscienze, impone tuttora ai Paesi dell'Europa dell'Est un duro impegno nel processo di ricostruzione religiosa, morale e civile; di consolidamento della ritrovata sovranità, libertà, democrazia; di risanamento dell'economia. Nel faticoso cammino che le vostre Nazioni dovranno percorrere per riappropriarsi della propria storia e della propria dignità culturale, voi cristiani laici avete un ruolo d'importanza fondamentale nel quale siete insostituibili. A voi, che siete stati indomiti testimoni della fede ai tempi della prova e della persecuzione, nel tempo della riconquistata libertà religiosa, il Signore chiede di preparare il terreno per una vigorosa rinascita della Chiesa nei vostri Paesi. Dopo lunghi decenni di una penosa spaccatura, che ha provocato come l'asfissia delle comunità cristiane dell'Est, l'Europa torna a respirare con i suoi due polmoni, dischiudendo grandi possibilità alla diffusione del Vangelo.

3. La vecchia Europa, dall'Ovest all'Est, è alla ricerca della sua nuova identità. In questo processo essa non può dimenticare quali siano le sue radici. L'Europa deve ricordarsi che la linfa vitale dalla quale per due millenni essa ha tratto le ispirazioni più nobili dello spirito è stato il cristianesimo. Come ho scritto nell'Esortazione apostolica *Ecclesia in Europa*, oggi "la cultura europea dà l'impressione di una ‘apostasia silenziosa’ da parte dell'uomo sazio che vive come se Dio non esistesse" (n. 9). E tuttavia non mancano segni incoraggianti di "una nuova primavera cristiana" (Lett. en. *Redemptoris missio*, 86), che si profilano anche all'orizzonte delle vostre Chiese. La sua piena fioritura, però, dipenderà dall'irrinunciabile apporto dei fedeli laici, chiamati a rendere presente la Chiesa di Cristo nel mondo, annunciando e servendo il Vangelo della speranza (cfr Esort. ap. *Ecclesia in Europa*, 41). Il tema del vostro Congresso - "*Essere testimoni di Cristo oggi*" - esprime bene il significato di questa missione, che nessun battezzato può delegare o eludere. A voi, riuniti nell'ammirevole città di Kyiv che vide il battesimo dell'antica Rus', è affidata la responsabilità di trasmettere alle generazioni future il patrimonio della fede cristiana. Ciò sarà possibile nella misura in cui ciascuno di voi saprà rinsaldare la consapevolezza del proprio battesimo. Il sacramento del Battesimo ci rende figli di Dio chiamati alla santità, membri della Chiesa - Corpo mistico dì Cristo -, corresponsabili nell'edificazione delle comunità cristiane, partecipi della missione della Chiesa di annunciare agli uomini la Buona Novella della salvezza. La riscoperta della dignità battesimale dei fedeli laici e della loro responsabilità nella missione della Chiesa è uno dei frutti del Concilio Vaticano II. Per questo ripeto a voi, che siete riuniti a Kyiv, le parole rivolte ai fedeli convenuti a Roma nel 2000 per celebrare il Giubileo dell'apostolato dei laici: "Bisogna ritornare al Concilio. Bisogna riprendere in mano i documenti del Vaticano II per riscoprirne la grande ricchezza di stimoli dottrinali e pastorali. In particolare, dovete riprendere in mano quei documenti voi laici, ai quali il Concilio ha aperto straordinarie prospettive di coinvolgimento e di impegno nella missione della Chiesa" (*Omelia in occasione del Giubileo dell’apostolato dei laici*: 26 novembre 2000). Con il Concilio è scoccata l'ora del laicato nella Chiesa! La vostra vocazione e missione porterà frutto a

condizione che, nel vostro agire, sappiate sempre ritornare a Cristo, ripartire da Cristo, mantenere fisso lo sguardo sul volto di Cristo. "Voi siete il sale della terra... Voi siete la luce del mondo" *(Mt* 5,13-14): queste parole il Signore le rivolge ad ognuno di voi. Fate risplendere la sua luce nella vostra vita personale, nella vostre famiglie, negli ambienti di lavoro, nel mondo dell'educazione, della cultura e della politica, in tutti i settori nei quali si opera in favore della pace e per costruire un ordine sociale più a misura dell'uomo e rispettoso della sua dignità inalienabile.

4. Per i laici, questo è il tempo della speranza e dell'audacia! La Chiesa ha bisogno di voi e sa di potervi affidare grandi responsabilità. Ringrazio perciò i vostri Vescovi, sacerdoti, religiosi e religiose per l'impegno fin qui profuso nella formazione di cristiani maturi e radicati nella fede. Porgendo loro l'espressione della mia gratitudine, li esorto a continuare quest'opera, puntando a una catechesi organica pensata per le diverse fasce di età e le diverse situazioni e condizioni di vita, e investendo energie e mezzi specialmente nella formazione umana e cristiana delle giovani generazioni, speranza della Chiesa e avvenire dei popoli. Un aiuto prezioso in tal senso può venire dalle associazioni, dai movimenti ecclesiali e dalle nuove comunità, dalla cui esperienza sono nati itinerari pedagogici fecondi e un rinnovato slancio apostolico.

Cari fedeli laici, non scoraggiatevi dinanzi alle sfide del nostro tempo! Attingete sostegno dall'esempio e dall'intercessione dei martiri, la cui testimonianza è "suprema incarnazione del Vangelo della speranza" (Esort.. ap. *Ecclesia in Europa*, 13). Fate delle vostre famiglie delle vere Chiese domestiche e delle vostre parrocchie autentiche scuole di preghiera e di vita cristiana. Voi, che avete riconquistato la libertà a prezzo dì grandi sofferenze, non lasciate mai che essa si svilisca nella rincorsa dei falsi ideali prospettati dall'utilitarismo, dall'edonismo individualista, dal consumismo sfrenato che caratterizzano tanta parte della cultura moderna. Custodite le vostre ricche tradizioni cristiane, resistete alla tentazione insidiosa di escludere Dio dalla vostra vita o di ridurre la fede a gesti ed episodi sporadici e superficiali. Voi siete uomini e donne "nuovi". Il vostro sguardo sulla realtà sia, dunque, uno sguardo illuminato dalla fede e dagli insegnamenti della Chiesa.

5. Nelle vostre Chiese sia tenuta in debita considerazione la necessità di promuovere "una spiritualità della comunione, [da far] emergere come principio educativo in tutti i luoghi dove si plasma l'uomo e il cristiano" (Lett. ap. *Novo millennio ineunte*, 43). E ciò nelle diocesi, nelle parrocchie, nelle famiglie e nella società. Questa spiritualità ci sollecita in modo speciale a un rinnovato impegno ecumenico. Debitamente formati e sempre nel rispetto della libertà, nell'amore fraterno, nel dialogo e nella collaborazione i fedeli laici possono aprire strade all'unità dei cristiani, che è un "andare insieme verso Cristo". Anche qui vorrei richiamarvi all'esempio dei martiri, la cui testimonianza è diventata patrimonio comune delle diverse Chiese cristiane ed è più convincente dei fattori di divisione (cfr Lett. ap. *Novo millennio adveniente*, 37). Anche voi, siete chiamati a testimoniare Cristo insieme a tutti i fratelli cristiani in tutti i luoghi in cui vi ritrovate a vivere e in tutte le opere nelle quali vi ritrovate a collaborare. L'amore di Cristo sana le ferite, cancella i pregiudizi, prepara le vie dell'unità. Pregate incessantemente affinché ciò che pare impossibile alla logica umana Dio lo renda possibile con il suo aiuto potente: portare a compimento il mandato di suo Figlio: "*Ut unum sint*" (*Gv* 17, 21).

6. Nel mio ministero di Successore di Pietro, pellegrino nel mondo. Dio mi ha concesso di poter visitare alcuni dei vostri Paesi. Porto nel cuore quelle esperienze straordinarie di accoglienza festosa e di cordiale ospitalità, di fede e di devozione. Solo la Provvidenza sa se potrò continuare il mio pellegrinaggio pastorale nelle vostre terre benedette. Oggi il mio abbraccio include, insieme a voi, tutti i popoli, le Nazioni e le Comunità cristiane ai quali appartenete. Tutti affido a Maria, Madre della Chiesa, Ausilio dei cristiani. A Lei ci rivolgiamo con speciale devozione in questo anno dedicato al Rosario. Voglia la Vergine intercedere presso suo Figlio perché la sua grazia alimenti e sostenga la rinascita delle vostre Chiese e dei vostri Paesi. Augurando al Congresso dei laici cattolici dell'Europa dell'Est abbondanti frutti dì rinnovato impegno per la causa di Cristo, di cuore invio a voi che vi partecipate la mia speciale benedizione, che volentieri estendo alle persone che vi sono care e a tutte quelle che incontrerete sul vostro cammino di discepoli di Cristo.

Dal Vaticano, 4 ottobre 2003.

IOANNES PAULUS II

[01580-01.01] [Testo originale: Ucraino]

MESSAGGIO DEL SANTO PADRE AI PARTECIPANTI ALLA MARCIA PER LA PACE PERUGIA-ASSISI

Pubblichiamo di seguito il Messaggio che il Santo Padre Giovanni Paolo II ha inviato, tramite il Vescovo di Assisi S.E. Mons. Sergio Goretti, a tutti i partecipanti alla Marcia per la Pace Perugia-Assisi, svoltasi ieri:

• MESSAGGIO DEL SANTO PADRE

Al venerato Fratello

Mons. SERGIO GORETTI

Vescovo di Assisi

1. Sono lieto di rivolgere un cordiale saluto a Lei e, attraverso di Lei, venerato Fratello, a tutti i partecipanti alla marcia per la pace che, partendo da Perugia, verrà a concludersi ad Assisi. In codesta Città, nel 1986, invitai per un significativo incontro i responsabili delle varie religioni. Oggi, come allora, ho davanti agli occhi la grande visione del profeta: tutti i popoli in cammino dai diversi punti della Terra per raccogliersi attorno a Dio come un'unica, grande famiglia (cfr *Is* 2,2-5). E' il sogno della speranza che spinse il mio venerato Predecessore, il beato Giovanni XXIII, a scrivere la "*Pacem in terris*", di cui ricordiamo quest'anno il quarantesimo anniversario, e che codesta marcia della pace intende commemorare.

2. Occorre riconoscere che forse in questi anni non si è investito molto per difendere la pace, preferendo piuttosto, talora, destinare ingenti risorse all'acquisto di armi. E' stato come se si "sprecasse" la pace. Non poche speranze si sono spente. La cronaca quotidiana ci ricorda che le guerre continuano ad avvelenare la vita dei popoli, soprattutto dei Paesi più poveri. Come non pensare alla persistente violenza che insanguina, ad esempio, il Medio-Oriente e, in particolare, la Terra Santa? Come restare indifferenti di fronte a un panorama di conflitti che si allarga sempre più e interessa varie parti della Terra?

Che fare? Malgrado le difficoltà, non bisogna perdere la fiducia. E' doveroso continuare a operare per la pace, ad essere artefici di pace. La pace è un bene di tutti. Ciascuno è chiamato ad essere costruttore di pace nella verità e nell'amore.

3. E' stato scelto come tema di questa edizione della marcia: "*Costruiamo insieme un'Europa per la pace*". Mi rallegro con gli organizzatori ed i protagonisti, che in questa benemerita iniziativa hanno voluto unire le due dimensioni: l'Europa e la pace. Potremmo dire che esse si sostengono a vicenda: l'una richiama l'altra.

Da giovane, ho potuto constatare per esperienza personale il dramma di un'Europa priva della pace. Ciò mi ha ancor più spinto ad operare instancabilmente perché l'Europa ritrovasse la solidarietà nella pace e divenisse, tra gli altri Continenti, artefice di pace, dentro e fuori dei suoi confini. Sono convinto che si tratta di una missione da riscoprire in tutta la sua forza ed urgenza. E' necessario che il Continente europeo, rifacendosi alle sue nobili tradizioni spirituali, sappia spendere con generosità, a favore dell'intera umanità, il suo ricco patrimonio culturale maturato alla luce del Vangelo di Cristo. E' questo l'auspicio che affido alla materna intercessione di Maria, Regina della Pace, e di san Francesco, profeta di pace.

Con tali sentimenti, invio a Lei e a tutti coloro che prendono parte a così sentita iniziativa di pace la mia Benedizione.

Dal Vaticano, 11 ottobre 2003

[01579-01.02]

RINUNCE E NOMINE• RINUNCIA DEL VESCOVO DI GRAND RAPIDS (U.S.A.)• RINUNCIA DEL PRESIDENTE DELLA PONTIFICIA COMMISSIONE PER I BENI CULTURALI DELLA CHIESA E NOMINA DEL SUCCESSORE• NOMINA DEL VESCOVO DI ABERDEEN (SCOZIA)• RINUNCIA DEL VESCOVO DI GRAND RAPIDS (U.S.A.)

Il Santo Padre ha accettato la rinuncia al governo pastorale della diocesi di Grand Rapids (U.S.A.), presentata da S.E. Mons. Robert J. Rose, in conformità al can. 401 § 2 del Codice di Diritto Canonico.

Gli succede S.E. Mons. Kevin M. Britt, finora Vescovo Coadiutore della medesima sede.

[01575-01.01]

• RINUNCIA DEL PRESIDENTE DELLA PONTIFICIA COMMISSIONE PER I BENI CULTURALI DELLA CHIESA E NOMINA DEL SUCCESSORE

Il Santo Padre ha accolto la rinunzia presentata da S.E. Mons. Francesco Marchisano dall'ufficio di Presidente della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa ed, allo stesso tempo, ha nominato a detto ufficio il Rev.do Mons. Mauro Piacenza, finora Sotto-Segretario della Congregazione per il Clero, elevandolo alla chiesa titolare vescovile do Vittoriana.

Mons. Mauro Piacenza

E' nato a Genova il 15 settembre 1944.

E' stato ordinato sacerdote il 21 dicembre 1969.

Si è incardinato a Genova.

E' laureato in Diritto Canonico.

Nell'arcidiocesi di Genova ha ricoperto i seguenti incarichi: Vicario parrocchiale della parrocchia di Santa Agnese e Nostra Signora del Carmine, Confessore presso il Seminario Arcivescovile Maggiore, cappellano dell'Università. In seguito ha svolto gli uffici di: Delegato Arcivescovile per l'Università, Docente di Diritto Canonico presso la Facoltà Teologica dell'Italia Settentrionale, Giudice presso i Tribunali Ecclesiastici Diocesano e Regionale Ligure, Addetto Stampa Arcivescovile, Assistente diocesano del Movimento Ecclesiale di Impegno Culturale, Docente di cultura contemporanea e di storia dell'ateismo presso l'Istituto Superiore Ligure di Scienze Religiose e di Teologia dogmatica presso l'Istituto diocesano di teologia per Laici "Didascaleion". E' stato insegnante di religione presso alcuni licei statali.

E' stato nominato Canonico della Cattedrale Metropolitana di Genova nel 1986.

Dal 1990 presta servizio presso la Congregazione per il Clero, della quale è stato nominato Capo Ufficio il 25 novembre 1997 e Sotto-Segretario l'11 marzo 2000.

[01577-01.01]

• NOMINA DEL VESCOVO DI ABERDEEN (SCOZIA)

Giovanni Paolo II ha nominato Vescovo di Aberdeen (Scozia) il Rev.do Canonico Peter Antony Moran, del clero della medesima diocesi, della quale è stato finora Amministratore Diocesano.

Rev.do Peter Antony Moran

Il Rev.do Peter Antony Moran è nato a Glasgow il 13 aprile 1935. Ha compiuto gli studi della scuola secondaria nel Collegio dei Gesuiti *St Aloysius* aGlasgow. Successivamente, come alunno del Pontificio Collegio Scozzese a Roma, ha compiuto gli studi superiori all'Università Gregoriana, ottenendo le licenze in Filosofia e Teologia.

Dopo la sua ordinazione sacerdotale, avvenuta il 19 marzo 1959 per l'arcidiocesi di Glasgow, ha proseguito gli studi all'Università di Glasgow ed ha ottenuto il *Master of Arts* in lettere classiche. Più tardi, all'Università di Aberdeen, ha ottenuto il titolo di *Master of Education*.

Per più di 20 anni è stato professore al Seminario Minore *Blairs College* nella diocesi di Aberdeen. Quando tale seminario è stato chiuso nel 1986, si è incardinato nella diocesi di Aberdeen ed ha svolto il suo ministero in varie parrocchie della diocesi.

Ha svolto gli incarichi di Vicario Foraneo, Canonico del Capitolo cattedrale, membro del Collegio dei consultori, nonché membro del Comitato Finanziario e del Comitato per l'Educazione.

Nel febbraio 2002, a seguito del trasferimento di S.E. Mons. Mario Conti alla sede metropolitana di Glasgow, è stato eletto Amministratore Diocesano della diocesi di Aberdeen.

[01576-01.01]

AVVISO DI CONFERENZA STAMPA

Si informano i giornalisti accreditati che **venerdì 17 ottobre 2003**, alle **ore 11.30**, nell'*Aula Giovanni Paolo II* della Sala Stampa della Santa Sede, avrà luogo la Conferenza Stampa di **presentazione dell'Esortazione Apostolica Post-sinodale "*Pastores gregis*"**.

Interverranno:

Em.mo Card. Jan P. Schotte, C.I.C.M., Segretario Generale del Sinodo dei Vescovi;

Em.mo Card. Jorge Mario Bergoglio, S.I., Arcivescovo di Buenos Aires, Relatore Aggiunto alla X Sessione Generale Ordinaria del Sinodo dei Vescovi sul tema "Il Vescovo: servitore del Vangelo di Gesù Cristo per la speranza del mondo" (30 settembre-27 ottobre 2001);

S.E. Mons. Marcello Semeraro, Vescovo di Oria, Segretario Speciale della X Sessione Ordinaria del Sinodo dei Vescovi.

[01578-01.01]

[B0502-XX.03]